

Velon Congres

2024

UTRECHT

18 & 19 MAART

OPLEIDEN IN VERBINDING

Een netwerk van Vlaamse
lerarenopleidingen om
veranderbekwame
onderwijsprofessionals op te
leiden

UCLL ism Arteveldehogeschool, HoGent
en EHB

#MOVINGMINDS

Context

De oriënterende functie van de 1ste graad secundair onderwijs wordt versterkt

Leerlingen ontdekken en ontplooiën in de 1ste graad hun interesses, talenten en mogelijkheden, voortbouwend op het lager onderwijs. De eerste graad bereidt leerlingen voor om trapsgewijs, geïnformeerde en bewuste studiekeuzes te maken doorheen het secundair onderwijs.

Een leerling met een getuigschrift basisonderwijs start in het 1ste leerjaar A, een leerling zonder getuigschrift in het 1ste leerjaar B.

Vanaf 1 september 2022 kan een leerling die het lager onderwijs heeft beëindigd met een getuigschrift basisonderwijs toch starten in het 1ste leerjaar B. Dit kan op voorwaarde van een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad, een gunstig advies van het CLB en met akkoord van de ouders.

In de 1ste graad is er structureel ruimte voor differentiatie op maat: leerlingen worden extra uitgedaagd of extra ondersteund. De differentiatie-uren kunnen ook gebruikt worden voor verdieping in klassieke talen.

Leerlingen hebben doorheen de 1ste graad ook meer mogelijkheden om te schakelen tussen de B- en de A-stroom.

Een transparant studieaanbod in de 2de en 3de graad secundair onderwijs

Het studieaanbod in de 2de en de 3de graad van het secundair onderwijs wordt ingedeeld volgens studiedomeinen, finaliteiten en onderwijsvormen. Deze nieuwe indeling (de matrix) zorgt voor meer transparantie en eenvoud.

De studierichtingen zijn beter afgestemd op de noden van de samenleving en de arbeidsmarkt. Bepaalde studierichtingen zijn inhoudelijk geactualiseerd, andere zijn samengevoegd en enkele studierichtingen zijn geschrapt. Daarnaast beantwoorden nieuwe studierichtingen aan innovaties op de arbeidsmarkt of nieuwe ontwikkelingen in de samenleving. De finaliteit van elke studierichting is helder.

[Meer informatie over het studieaanbod van de 2de en 3de graad](#) vind je op de website van Kwalificaties & curriculum.

Ambitieuze onderwijsdoelen

Om jongeren te laten uitgroeien tot kritische burgers die betrokken zijn bij de maatschappij, zijn de onderwijsdoelen doorheen het secundair onderwijs versterkt. Deze [Privacy-instellingen](#) jongeren laten

Probleemoriëntering

Onderwijshervorming vanaf 2019: grote vrijheid

- Nieuwe minimumdoelen
- Sterkere klemtoon op sleutelcompetenties
- Sterke klemtoon op oriëntering in de eerste graad

Grotere autonomie

- Verantwoordelijkheid individuele scholen/leerkrachten
- Diversiteit onderwijsaanbod SO
- Verschillende onderwijsvisies (bvb projectonderwijs vs vakonderwijs)

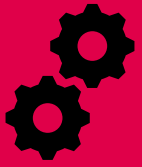
Extra uitdagingen

- Komst centrale toetsen (Vlaamse toetsen)
- Lerarentekort

Onderzoeksvraag

Op welke manier kunnen lerarenopleidingen studenten opleiden tot *startbekwame en veranderingsbekwame onderwijsprofessionals* die klaar zijn om te functioneren binnen een gemoderniseerd en meer gediversifieerd secundair onderwijs?

Conceptualisering veranderingsbekwaam

Kelchtermans (2012)

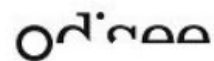
- Professioneel zelfverstaan: opvattingen over zichzelf
- Subjectieve onderwijstheorie: kennis en opvattingen over hoe beroepstaken best gestalte krijgen

März (2018)

- Grammar of schooling: inzicht in hoe structuren, routines en regels onderwijs bepalen

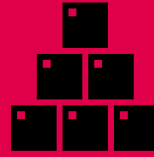
Netwerk lerarenopleidingen

Onderzoeksmethoden

- Online bevraging bij starters
- Interviews en focusgesprekken bij directeurs secundair onderwijs
- Intervisies in netwerk van lerarenopleidingen
- Designteams in 6 lerarenopleidingen

Output

Stavaza & nodenanalyse

Inspiratiegids lerarenopleidingen

Handboek veranderingsbekwame leraren

Beleidsimplicaties meso- & macroniveau

Resultaten bevragingen

#MOVINGMINDS

Enquête bij 336 startende leraren (<3 jaar in het werkveld, via alumniwerking 6 hogescholen)

Interviews of focusgesprekken met 32 directeurs van secundaire scholen (diverse onderwijsnetten en types scholen, via netwerken van 6 hogescholen)

Focus op twee aspecten:

Startbekwaam

Veranderbekwaam

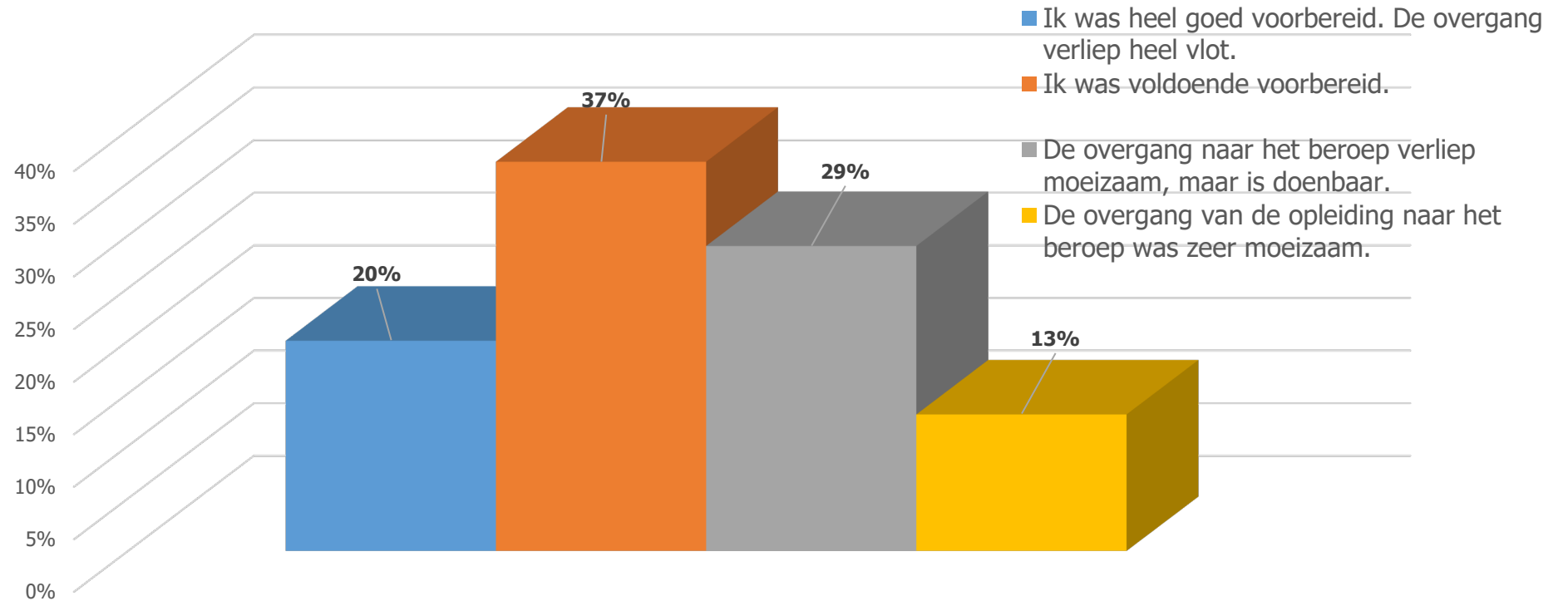
a. startbekwaam

#MOVINGMINDS

Starters zijn startklaar

Hoe groot was de stap van de lerarenopleiding naar het beroep? (n=164)

De stages van de lerarenopleiding brachten een deel van de taak van een leraar in kaart. Je weet hoe geweldig en uitdagend het is om voor de klas te staan. Die periodes zorgen ervoor om te reflecteren of je nu echt wel uit dat specifieke "lerarenhout" gesneden bent of niet. Die verwachtingen werden nog meer ingelost nu ik mijn 'eigen' klassen heb. Niet langer het label van 'stagiair' op mijn voorhoofd hebben, was echt een hele ontlading. **Toch is leraar zijn zo veel meer dan enkel lesgeven. Daar wordt in de lerarenopleiding soms te zacht over gegaan.** Leer leraren van morgen ook buitenschoolse activiteiten in elkaar steken als team, nadenken over vakspecifieke activiteiten, ... De administratie is enorm. Dat had ik nooit gedacht, net omdat het niet aan bod kwam en ik er dus niet voorbereid op was. (starter)

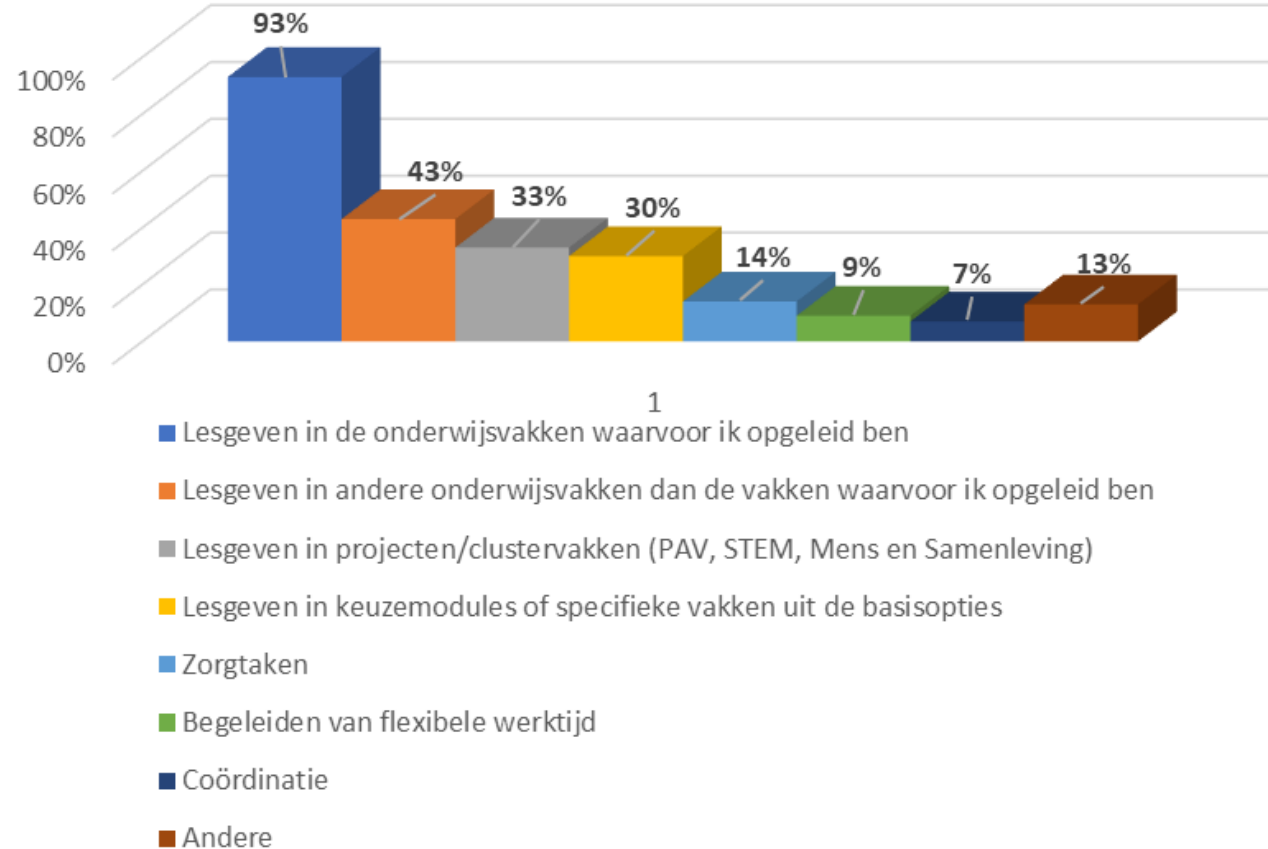
Wij maken met die startende leerkrachten ook een soort van **lerend netwerk intern**, dus die komen verschillende keren per jaar samen, ook zij-instromers, dat zijn gewoon de leerkrachten die in onze school starten, waarbij we stilstaan bij hun welbevinden, maar bijvoorbeeld ook bij onze visie op leren, onze visie op evalueren, casusbesprekingen, intervisie.
(directeur)

Probleem stelt zich vooral bij starters zonder pedagogisch diploma en die ook niet de intentie hebben een pedagogisch diploma te halen, die we nu hoe langer hoe meer zien opduiken en die we genoodzaakt zijn aan te werven vanwege het lerarentekort. (directeur)

Breed takenpakket van bij de start

Welke opdrachten heb je reeds opgenomen in het onderwijs?
(n=336)

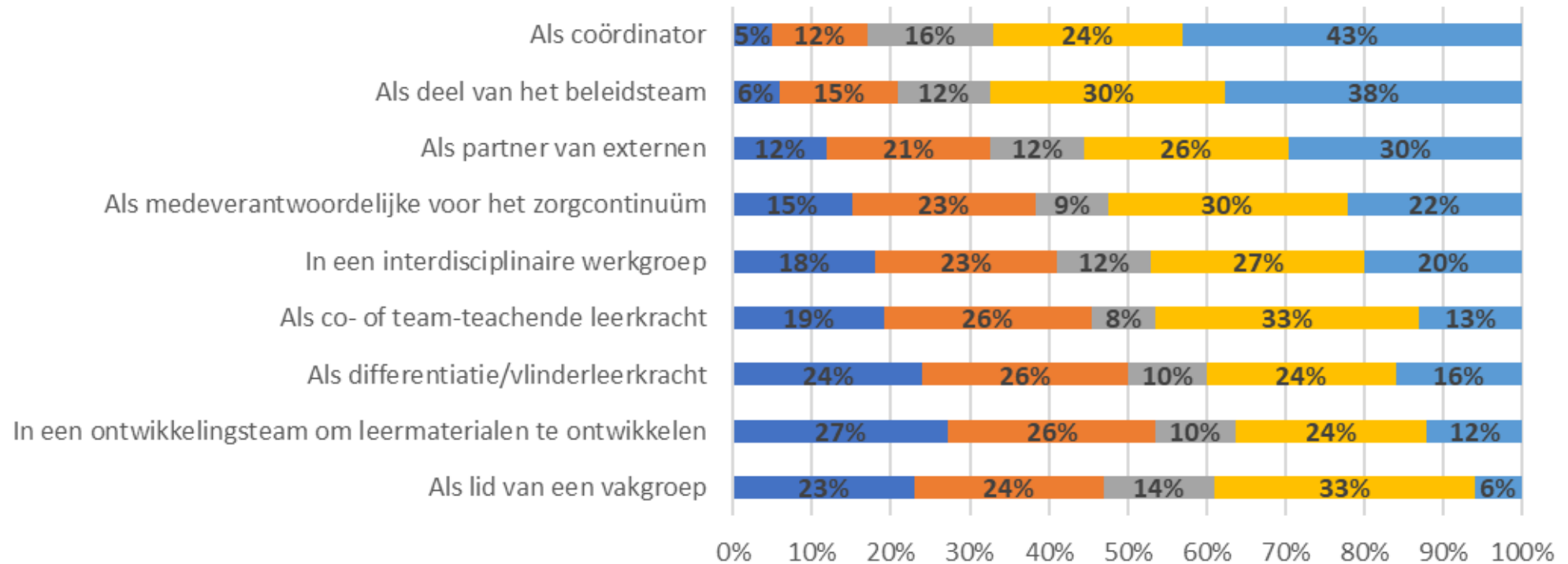
Leerkracht zijn is naast kennis doorgeven ook volgende rollen opnemen: coach, IIn begeleiding, communicator met belanghebbenden rond de IIn, praktijkonderzoeker, teammedewerker binnen en voor de gehele school... Lesvoorbereidingen en evaluaties zijn een groot onderdeel en tijdsbesteding van de job: de 20 uren zijn maar een deel van je job. (starter)

Ook interesse is belangrijk, niet enkel voor jouw eigen vak, wel brede interesse. **We hebben niets aan leraren die enkel hun eigen vak wil geven.** Ook elders in het werkveld wordt dat soort attitude moeilijker.
(directeur)

Iemand die flexibel is, dat vinden wij heel belangrijk: **flexibel als je engageren voor verschillende zaken buiten het lesgeven, want onderwijs is zoveel meer dan het lesgeven.** [...] Dat is elkaar helpen, collegiaal zijn en voor ons gaat dat niet zozeer over uw vakkennis, maar veel meer over uw waarden en uw competenties in samenwerken, in openstaan voor vernieuwingen en engagement. Die zaken zijn heel belangrijk. (directeur)

Schoolbreed en in team werken - In hoeverre voel(de) jij je voorbereid om schoolbreed te functioneren in de volgende rollen (n=192)

- Ik werd goed voorbereid om te functioneren in onderstaande contexten.
- Ik kreeg een notie in de lerarenopleiding.
- Ik voel(de) me onvoldoende voorbereid, maar mijn opleiding moet me hier niet op moeten voorbereiden.
- Ik voel(de) me onvoldoende voorbereid en ik vind dat mijn lerarenopleiding hier sterker op moet inzetten.
- Ik kan dit niet beoordelen

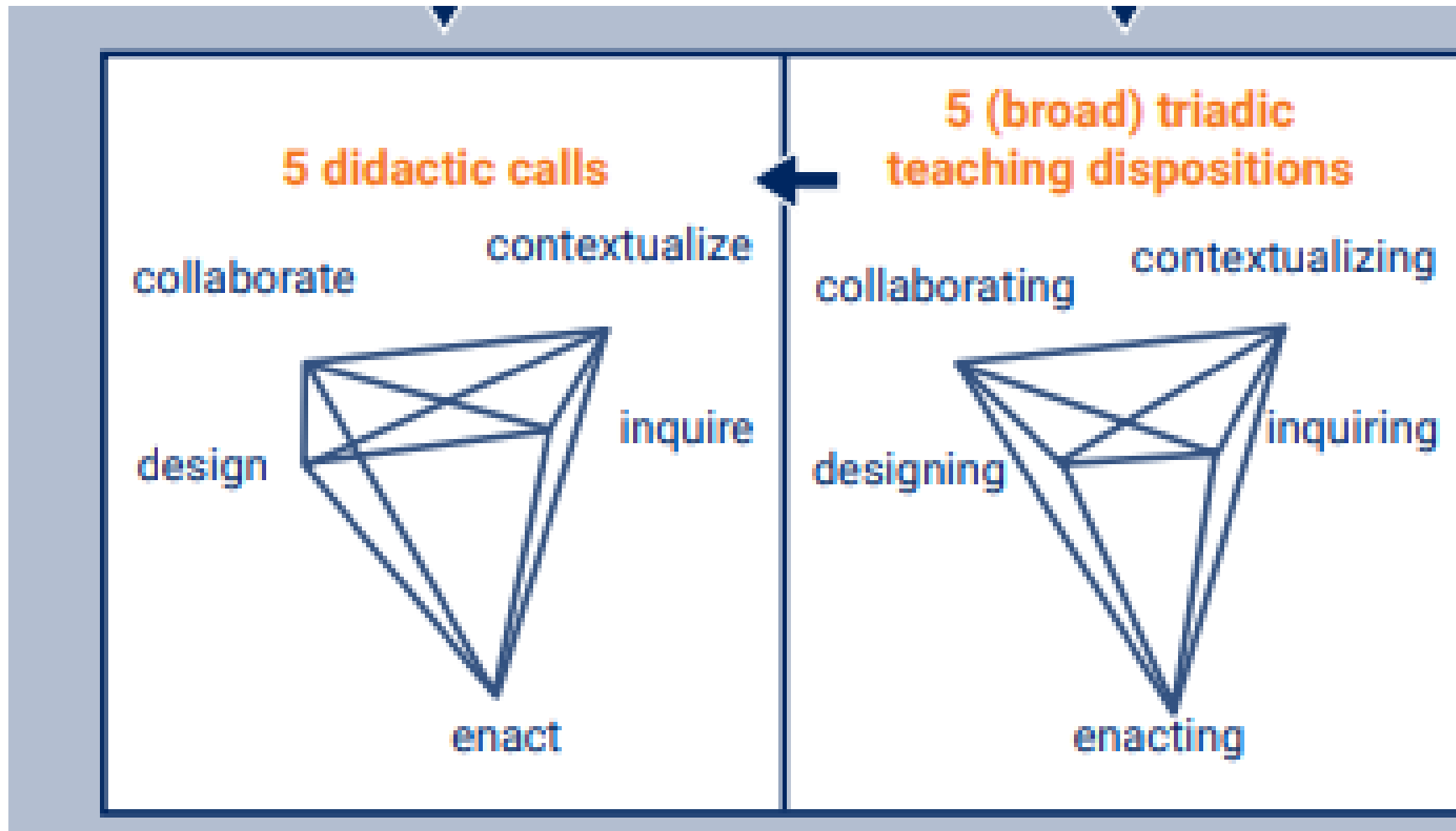
Nood aan teamplayers

Het is zo dat starters ook niet altijd het correcte beeld hebben van hoe het is in het onderwijs. We hebben heel veel starters die heel snel stoppen. En in het exitgesprek zeggen die van: "ja, maar **er is ons niet gezegd dat wij ook in pedagogische werkgroep moesten zitten, vakwerkgroepvergaderingen moesten doen**, dat wij ook moesten projecten uitwerken rond tabak, alcohol, seks enzovoort, allemaal zaken die buiten de les gebeuren." Ik heb de indruk dat starters daar niet echt een heel breed zicht op hebben, want ze doen wel stages in de school en ze geven wel heel veel lessen, maar lesgeven is eigenlijk maar 60, 70% van de job die je doet als leerkracht. (directeur)

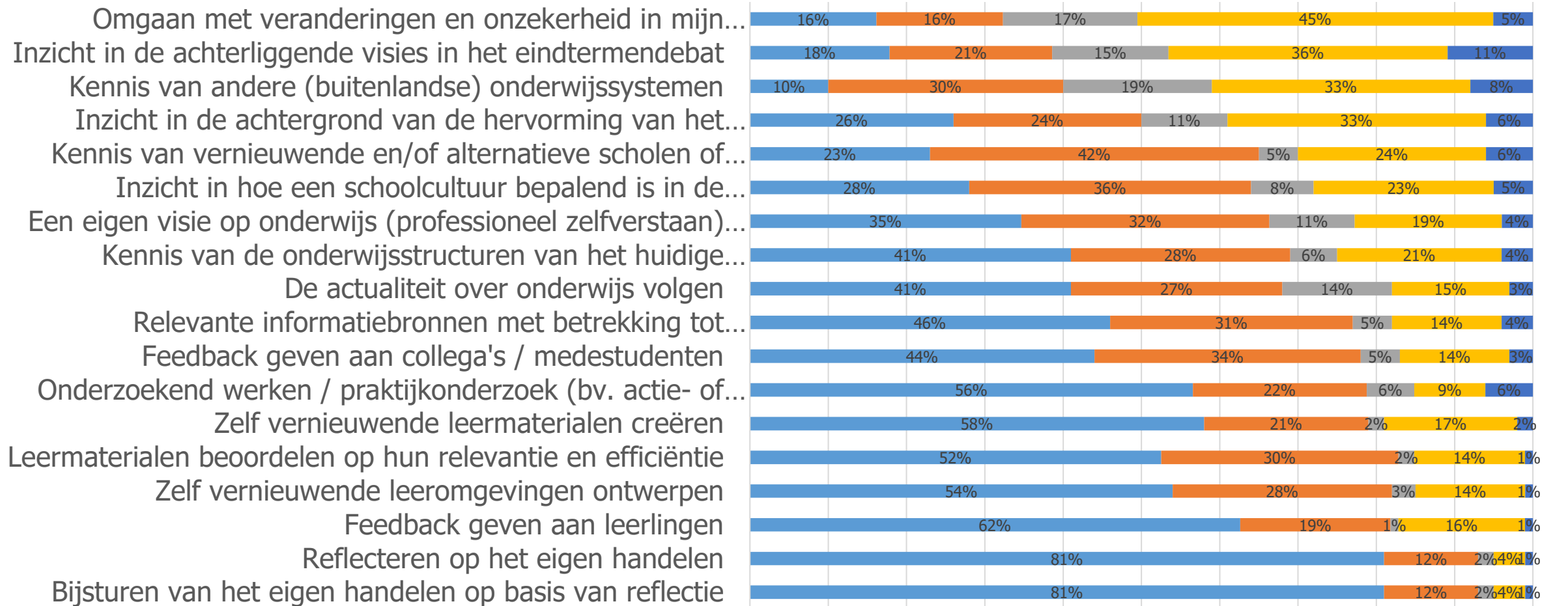

b. veranderbekwaam

D'Hert en Elen 5 disposities voor veranderbekwame leraren

Inspelen op veranderingen en vernieuwingen mee ondersteunen -
 In hoeverre zette je opleiding in op onderstaande competenties / inzichten en kennis? (n=170)

- Ik werd goed voorbereid om te functioneren in onderstaande contexten.
- Ik kreeg een notie in de lerarenopleiding.
- Ik voel(de) me onvoldoende voorbereid, maar mijn opleiding moet me hier niet op moet voorbereiden.
- Ik voel(de) me onvoldoende voorbereid en ik vind dat mijn lerarenopleiding hier sterker op moet inzetten.
- Ik kan dit niet beoordelen

Veranderbereidheid cruciaal voor directeurs

Starters hebben een “**growth-mindset**” nodig. Beseffen dat elke dag je jezelf een stukje moet en kan bewijzen.

Uithoudingsvermogen. (directeur)

Dat is heel moeilijk om te zeggen. Ja en nee, je ziet onmiddellijk na een week kan ik je zeggen wie intrinsiek voor de job gekozen heeft en wie extrinsiek voor de job gekozen heeft. En **mensen die vanuit een intrinsieke motivatie die opleiding hebben gevolgd en voor die job kiezen, die staan open voor feedback, die willen dat veranderen, die zijn flexibel, die staan daarvoor open**, maar mensen die dat niet hebben gedaan, ja, die klappen toe en uiteindelijk stoppen die. (directeur)

Ik zie dat soms wel gebeuren, maar dan is dat omdat ze **op verschillende dingen stage hebben gedaan en zelf aanvoelen: dat past het best bij wie ik ben** en vooral, niet de visie, maar wel mijn waarden en normen en dat zie ik wel heel vaak, en dat voel je ook wel. Het is dan niet zozeer de visie op onderwijs die dat maakt, maar wel of de waarde en normen die de school nastreeft ook overeenkomen met uw persoonlijke waarden en normen. En. (directeur) **dat is misschien een tip die ik zou geven aan de lerarenopleidingen om leerlingen te verplichten in alle netten stage te laten doen** (directeur)

Dit lijkt me wel bijzonder interessant als je zoiets kunt doen in een opleiding: waar sta ik voor? Wat wordt er van mij verwacht als leerkracht? [...] **Ik stap in een organisatie en ik word dus vertegenwoordiger van die organisatie, ik word ambassadeur van die organisatie. Daar zijn er weinig zich van bewust.** Die komen, bij wijze van spreken, 22 uur wiskunde geven. Hup ik stap de klas binnen en ik geef mijn wiskunde en als ik dat goed uitgelegd heb, is het in orde. Terwijl als je zegt: We willen een sterke school zijn, dan gaat het ook over het uitdragen van die visie. (directeur)

Conclusies voor het project en de opleidingen

=> inzetten op **breed opleiden**

=> inzetten op veranderbekwaamheid en -bereidheid door versterken diepgaande reflectie **via triple loop learning**

=> inzetten op samenwerkingsvaardigheden o.a. via **interdisciplinaire projecten**

=> ontwikkelen van inzichten in **grammar of schooling**

45% van de bevroagde starters geeft aan nood te hebben aan meer houvast om met veranderingen en onzekerheden in de werkomgeving om te gaan

Directeurs vragen flexibele profielen en leraren met growth mindset

Starters staan stevig in hun schoenen mbt vakinhoud en –didactiek maar zijn overweldigd door de vele andere taken als leraar

Directeurs hechten veel waarde aan teamwork

Directeurs hechten veel waarde aan uitdragen van de schoolvisie en willen starters die verschillende pedagogische projecten hebben leren kennen

Starters geven aan meer inzicht te willen in verschillende schoolsystemen en in hoe schoolcultuur impact heeft op onderwijspraktijken

Output en outcome

#MOVINGMINDS

We werken aan

#MOVINGMINDS

Designteams in 6
lerarenopleidingen over:

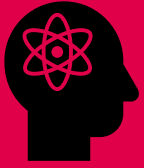
Reflectievaardigheid versterken
Samenwerken in interdisciplinaire teams
Inzicht in grammar of schooling

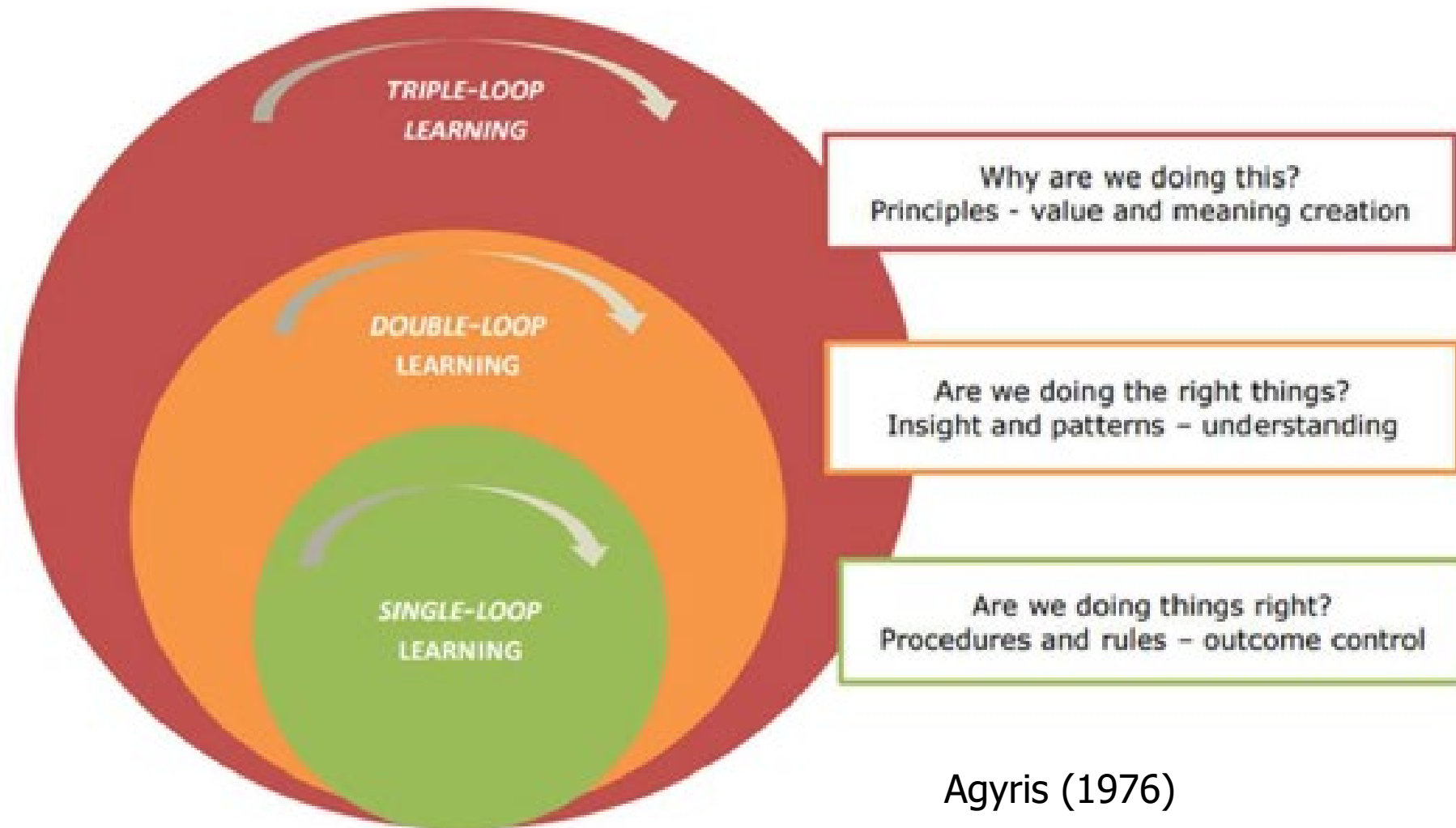
Inspiratiegids met good practices voor lerarenopleidingen

Handboek 'onderwijsdilemma's' om aan inzichten in
grammar of schooling te werken

Designteams reflectievaardigheid versterken

Agyris (1976)

Designteams samenwerken in interdisciplinaire teams

TABLE 2 Rubric interdisciplinary competencies

CATEGORIES	INSUFFICIENT (NOVICE)	SUFFICIENT-GOOD (INTERMEDIATE)	GOOD-EXCELLENT (MASTERY)
Disciplinary grounding	<ul style="list-style-type: none"> The complexity of the problem is not well indicated and the need for an interdisciplinary approach is not justified. Key disciplinary insights are described too superficially, and/or some key concepts missing. The selection of one or more disciplines is questionable and/or important disciplines related to the problem are lacking. Insights are not presented in a coherent and balanced way, and definitions on key concepts are missing. 	<ul style="list-style-type: none"> The problem is well introduced, but the relevance could be more elaborate. It is explained why the involved disciplines are required, and why others are left out. Nice elaboration on some of the disciplinary insights but not all insights could be approached more in depth. The presentation of the insights could be more coherent and balanced, not all relevant terms are clearly explained. 	<ul style="list-style-type: none"> The problem is challenging, well anchored in literature review, and its societal relevance is made clear. Shows thorough understanding of the (disciplinary) insights, assumptions, and context. Relevant terms and concepts are explained clearly. A clear justification is given why the complexity of the problem exceeds the boundaries between disciplines. The most relevant disciplines that relate to the problem are covered and well justified, as well as the ones left out.
Perspective taking	<ul style="list-style-type: none"> Shows no real open mindedness towards other ideas and beliefs. Does not question his/her own (disciplinary) biases and assumptions. Has difficulties including other viewpoints as part of the problem solving process. 	<ul style="list-style-type: none"> Shows interest in other viewpoints although superficially. Is reluctant to temporarily set aside his/her own viewpoints and beliefs. Values other (non-) disciplinary perspectives as a valuable addition, rather not quite as equally important. 	<ul style="list-style-type: none"> Open mindedness: appreciation of and genuine interest in different (personal and disciplinary) perspectives; Awareness on of his /her own biases and assumptions and of the limitations of his/her own discipline. Values other (non-) disciplinary perspectives as a part in the problem-solving process.
Common ground & Integration	<ul style="list-style-type: none"> Strengths and weaknesses of each disciplinary insight are quite superficial and based on preferences rather than critical analysis. Similarities and differences of disciplinary insights are there, but analysis and structure are lacking. Key concepts are not clearly defined. As a result the disciplinary insights are presented next to each other rather than in a connected and integrated way. 	<ul style="list-style-type: none"> Clear analysis of strengths & weaknesses of most disciplinary insights, but not all aspects are elaborated on. The differences and similarities are analyzed, though somewhat superficially. Some key concepts are defined. An endeavor to find common ground is shown by trying to reconcile or connect disciplinary insights. 	<ul style="list-style-type: none"> Clear and critical analysis of strengths and weaknesses of each disciplinary insight, with respect to theories, methods and assumptions. Clear analysis of similarities and differences between disciplinary insights related to the research question(s). Key concepts are defined in neutral terms. Common ground has been found and is clearly explained. Integration of the disciplinary insights resulted in a new or reconciled understanding. The new insights are applied to the problem or case, providing new directions for solutions or answers.
Critical reflection & Broader awareness	<ul style="list-style-type: none"> The reflection does not move beyond a description of the learning experience. The reflection hardly describes societal impacts nor explains what/who will be affected by the proposed solution. Potential limitations of the proposed solution are not or hardly addressed. 	<ul style="list-style-type: none"> The reflection provides some insights in the process of integration and learning gain, but the value of the learning to the student is vague and/or unclear. The reflection includes an indication of some societal impacts and moderately explains what/who will be affected by the proposed solution. Potential limitations of the proposed solution are addressed as well as some strategies to overcome them. 	<ul style="list-style-type: none"> The reflection provides valuable insight in the phases process, the challenges faced, and the learning gain. The reflection shows implications for future learning. The reflection clearly addresses societal impacts of the proposed solution and explains what/who will be affected. Potential limitations of the proposed solution are clearly described as well as solutions to overcome them.

Bron:
Team
interdisciplinary and
community engaged
learning,
Universiteit Utrecht

Handboek onderwijisdilemma's

Definitie grammar of schooling

Tyack, Tobin en Cuban (1994)

Grammar of schooling = structurelementen of systemische kenmerken waarop het onderwijs gebouwd is

Jal Metha (2022)

Grammar of schooling = betekenisgevend mechanisme
Structuren bepalen percepties en waarden van leerkrachten

Welke structurelementen kenmerken ons onderwijssysteem?

Tyack en Tobin (VS, 1994)

- Het volgen van gestandaardiseerde organisatieprocessen
- Het verdelen van tijd en ruimte
- Het classificeren van leerlingen
- Het toewijzen van leerlingen aan klaslokalen
- Het versplinteren van kennis in vakken.

In: Vanden Bouverie, (2018)

Shift in grammar of schooling

Jal Metha (2022)

- Doel: assimilatie - diversiteit
- Organisatie: rigide - flexibel
- Leerlinggericht- leerkrachtgericht
- Vakspecifiek - interdisciplinair
- Kennis: vaststaand - dynamisch
- Evaluatie: summatief – formatief

Table 1.
From the old grammar of schooling to the new

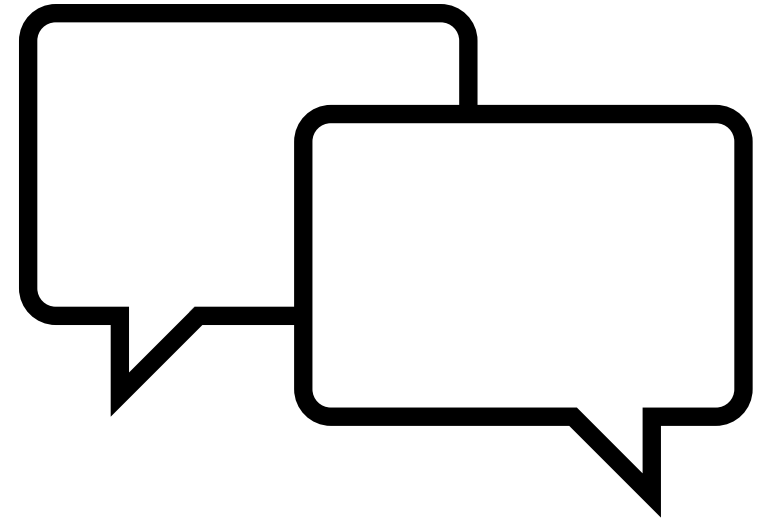
	Existing grammar of schooling	New grammar of schooling
Purpose	Assimilate students into the social order	Give students agency and purpose; enable them to remake the social order
Pedagogical goal	Assimilate pre-existing knowledge	Engage students in using and creating knowledge as producers in a variety of fields and worthy human pursuits
Ethos	Transactional	Relational
View of knowledge	Pre-specified and siloed	Constructed, interconnected, and dynamic
Boundaries between disciplines	Strong	Permeable
Learning modality	Teaching as transmission	Learning through doing; apprenticeship learning
Student Choice	Limited	Open, multiple
Time	Short blocks of fixed length	Longer, variable blocks, time for immersive experiences
Space	Individual classrooms	Linked spaces, variable spaces
Assessment	Seat time, standardized tests	Creation of worthy products in the domain: projects, portfolios, performances, research
Groupings of students	Age-graded cohorts; separation of students by race, class, ability	Cross-age learning, integration of students by race, class, ability
Equity stance	Closing gaps on state tests	Recognizing, knowing, and loving students and holistically helping them reach their potential
Places where students learn	Schools	Various, including schools, community centers, field sites, online
Organizational model	Linear, top-down planning	Distributed leadership and emergent change

Hoofdstukken en dilemma's

- **Onderwijsdoelen**
 - Kennisoverdracht of brede persoonsvorming
 - Terug naar de essentie of breed inzetten op sleutelcompetenties
- **Onderwijsvrijheid**
 - Zin en onzin van centrale toetsen
 - Rol van onderwijsinspectie
- **Onderwijsvormen**
 - Op welke leeftijd delen we leerlingen best in tracks in?
- **Onderwijsbenaderingen**
 - Onderwijs in vakken of vakoverschrijdend en in projecten werken
 - Zin en onzin van zelfgestuurd leren

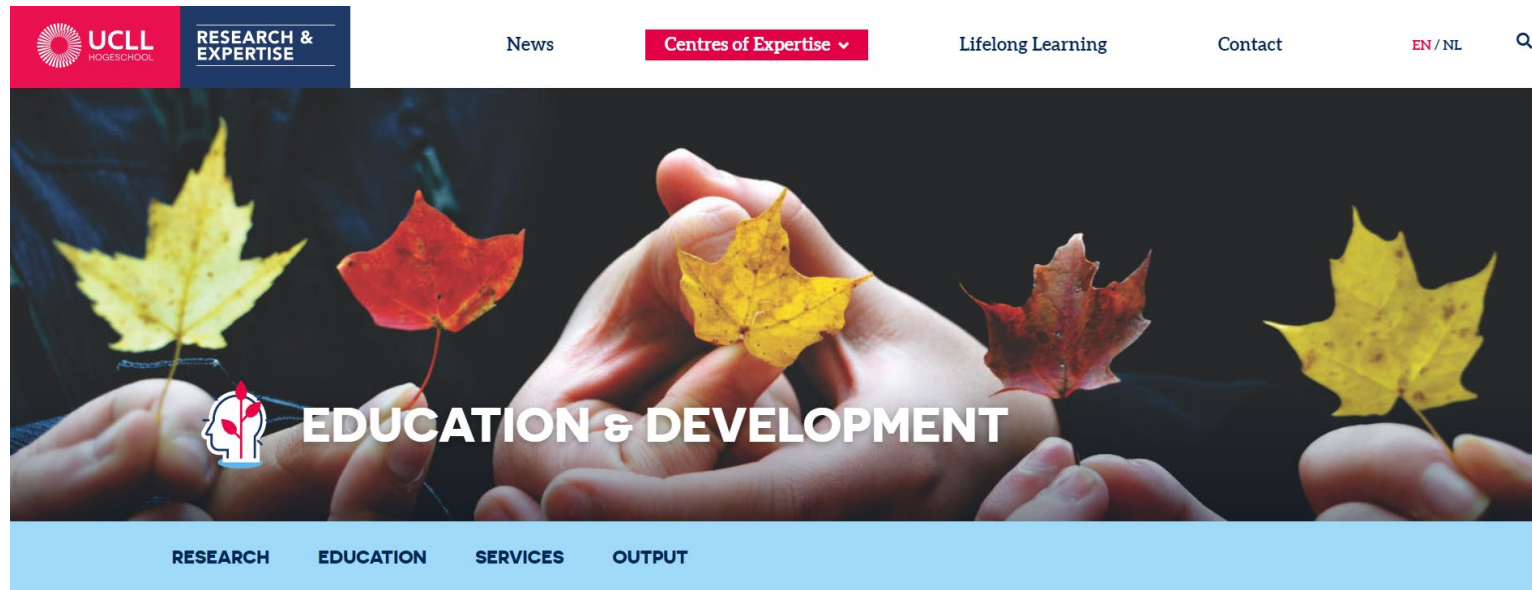
Hoe werkt uw
lerarenopleiding aan
het opleiden van
veranderbekwame
leraren?

Contact

Anne.Decelle@ucll.be

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief!

<https://research-expertise.ucll.be/en/expertcenters/education-development>